

»Kadar bi zopet tako nevarno zbolela in bi ne ozdravela več, temuč bi umrla, ali boš prižgal rdečo svetilko?«

IGNARA MALI.

V kavarni je visel dim v polovični višini dvorane kakor pravljica stena med spodnjim in gornjim prostorom. Spodaj so stali stoli, sedeli ljudje, čitali, kvartali in se prerekali, zgoraj so žareli električni lestenci in s tapet so se luščile čudne postave: Roža se je izpremenila v kraljično, zvončki so se izprevrgli v dvorjane in tulipan se je prelevil v kraljiča samega. Bajni dvor se je naselil nekje blizu lestencev in skrivnostno pomenkovanje je šlo od dvorjana do dvorjana, od kraljiča do kraljične in nazaj . . .

Pravzaprav so bila tri dekleta v kavarni. Radi najstarejše, dvajsetletne Neli, so zahajali gostje vanjo. Bila je najstasitejša, najponosnejša hčerka kavarnarjeva, ki pa ni nikdar pozabila zabeležiti sladkorja ali ruma v okovano knjigo, ležečo na mizi pred zrcalom, in je skrbela, da je plačal primanjkljaj rajši natakakr kakor oče. In bila je še druga in tretja.

Druga je bila stara sedemnajst let in nihče še ni bil odkril njene krasote.

Koncipient Miško je sedel za zadnjo mizo in študiral taktiko matere kavarnarke. Napoleon je bil velik vojskovodja, a gospa Brglez je umela stvar bolje.

Od deseterih, ki so bili redni gostje kavarne in ki jim je bila Neli »zadala«, ni noben vedel, za katerega gre. Neli je dolgočasila zdaj tega, zdaj onega in mati je počastila s starim pecivom danes enega, v soboto vse, tako da je bil ob eni po polnoči zunaj pred vrati stalen prerek: kdo je izvoljeni in kdo je brez upa zmage odklonjen. A prihajali so redno, in če je ta s pravico zasledoval svoj cilj, je to delal z isto pravico tudi oni. Bili so doktorji, sodniki, profesorji, trgovci, a na nitih gospe kavarnarke so bili vsi marionete.

Miško se je navolil puste igre z moškimi in si poiskal sedemnajstletno. Kvačkala je navadno za kuhinjskimi durmi ali listala v časopisu s slikami.

Potez je bila istih kakor Neli. A čudovito poneženih. Starejši sestri je stopal v obraz izraz odurne, vsiljive lepote, podčrtane z rahlo šminko in drugimi lepotilnimi sredstvi. Zavest lepote ji je vtisnil nekaj gladnega in zaeno vladohlepnega. Izprijena lepota se je javljala zlasti v kretnjah, ki so bile preračunane na učinek, a rafinirano posnete po naravi. Gledališčnost takega vedenja se je jasno kazala pred zrcalom. Na slabih slikah stoje ženske

v takih pozah, ponesrečene fotografije ovekovečijo take momente, v kakršnih si je ugajala Neli pred zrcalom.

Vera je bila narava sama. Lica, nepoškodovana od ostrega kavarniškega vzduha, so pozno na večer lažno rdela, in kakor se je polnil zrak s tobakovim dimom, sta ji drhteli nosni plavutici. Vtopljena v svoje delo, je bila tako sama v krik in vojski besed kavarne, da se je Mišku zdelo: krož nje raste živ plot rož in jo zarašča in jemlje očem . . . Kakor bajno bitje. Kadar jo je kdo nehote sunil v ramo, se ni zbudila iz zamaknjenosti. Navadno je ostala v izpremenjeni legi, dokler ni prišel nov sunek, ki jo je vržel zopet v novo stran. Včasih je pač vstala in si poiskala drug prostor. Takrat je bila vznemirjena in lahna senca na čelu je zaznamovala mesto, kjer se bodo delale prve gube.

Kavarnarka je opazila, da Miška zanima Vera; smehljala se je vsevedno in krenila glavo zopet k svoji Neli.

Miška je zavest, da ga kavarnarka ne ume, razvnela do triumfa.

Vse njegovo hotenje se je osredotočilo v pozornosti, da Vera ne zapazi njegovih pogledov. Že misel sama, da bi se srečale njune oči, mu je zapalila lica.

A Vera je zapazila. Mišku je bilo tesno in še tesneje mu je bilo, ko mu je nekega večera servirala kavo.

Iz teh rok sprejeti čašo — tega še sanjal ni. Prepovedal si je vsak stik z dekletom, ki bi ga bil videl najrajši vedno takega, kakršnega ga je našel: zanimajočo se zase in opravljajočo svoje delo s samoposebiumevno, namenu primerno kretnjo. Pogledal ji je v oči, a ona jih je razprla začudeno: Ali mi nimate ničesar povedati?

Miško je osupnil. Z isto samoposebiumevno, namenu primerno kretnjo, s katero je opravljala svoje delo, je stregla tudi njemu. Ni se ji poznalo ne vznemirjenje nad njegovo prisotnostjo, ne hrepenenje po njem, če se je skril v drug kot. Tako mirno se je vedla proti njemu, da se je Miško iz svoje prvotne popolne pasivnosti dvignil z željo, zazanimati jo zase ali ji dati vsaj povoda, da bi mislila nanj.

To ga je stalo mnogo premagovanja. Bal se je očitkov, ki šinejo kaj radi iz oči takih deklet, ko so pregledale čestilca, in vest mu je očitala, da moti nekaj, kar je bilo doslej menda nadvse mirno in kar se, doslej nadvse mirno, potem ne bo umirilo več nikdar.

Vera ni bila Neli in kri njene matere se je v njenih žilah pretakala zelo redko.

Ko je Vera po nekolikem času nato prinesla zanj na plitvici »izjemnega« peciva, je zardel naznotraj in nazunaj prav resnično.

Ona ga je pogledala v oči bliže, kot je bila navada, in se okroglo nasmejala.

Njene oči so bile kakor zvezde: trepalnice so rasle kakor iz skupnega nevidnega središča venkaj proti nevidnemu obodu in žarek zenice je bil miren, mrtev, cvetličji.

»Ali mi res nimate ničesar povedati?«

Miško je pomislil: to ni umestno, ono je zlagano; vsakdanjosti ne mara kvasiti, tuje perje bi spoznala, načitana, kakršna je.

»Vi ste boječi. Ali Vam je kdo že kdaj rekel hudo besedo?«

Pa koliko in kakšnih, si je mislil Miško. A tebi jih ne povem. Ne zaslužiš jih, tudi ne, če bi slišala, da jih je meni kdo rekel.

»Prav nič Vam nimam povedati,« je priznal naposled v gorkem tonu, tako da je Vera lahko pristavila:

»Nekaj pa vendar. Kajpak, ne danes. Ali jutri, ali pojutrišnjem. Saj še pridete, kajne?«

Miško je z vsem srcem pritrdil, da nima namena kadarkoli posetiti druge kavarne, ker pač že iz navade ... in nekega ... Kako bi vendar to izrazil ...?

Toda Vera je odnesla posodo (drugim ni stregla) in sedla zopet na svoje mesto.

Miško se je na cesti kesal, da ji ni priznal vsega ali vsaj nečesa, da bi se vsaj začelo v njej tisto gibanje, ki je v njem vzraslo že do viharja in ki mu je trebalo v skorajšnjem času skupnega krotjenja.

V tej obliki je razmerje ostalo dotlej, da je Vera nekega večera sedla k njemu za mizo in ga z vso resnostjo in prepričevalnostjo sedemnajstletnega dekleta uverila, da ji mora povedati, če ima kaj na srcu, ker se je bati, da postane skrivanje smešno.

Miško se je s težkim srcem odločil — ne, da ji pove od obličja do obličja, za to v kavarni ni

bilo prilike — temuč da ji napiše vso svojo težavo od začetka do konca.

Drugega dne ga je spremila skoz duri in Miško ji je z bobnečim srcem in tresočimi se koleni izročil pismo brez napisa in brez podpisa. Kdo zna, kdo dobi pisma takega dekleta v roke, in če ni ne napisa, ne podpisa, se takorekoč že še izmaže, je računal.

Ko je v nedeljo popoldne — tri dni za tem ga ni bilo v kavarno — sedel na svojem starem mestu, je Vera pletla nogavico in postregel mu je natakarkar.

A natakarkar je bil nadvse vljuden in je Miška vprašal, ali naj javi njegov prihod gospe kavarnarki.

Miško je zahvalil in čakal, kaj se bo zgodilo.

Neli je prišumela v novi svilni obleki iz gornjih prostorov, sedla s pritajenim smehom na njegovo desno in položila desnico s krasnim smragdnim prstanom njemu tik pred oči.

»Za pismo, ki ste mi ga včeraj izročili po Veri, se Vam iz srca zahvaljujem. Toda zakaj tako boječe? In po tretji osebi? Ali nisem zato tukaj, da me obožavajo ljudje? In Vi ste doktor, imate službo, prihodnost, denar! O, koliko jih je, ki so natakarkarju dolžni že od lani — in me hočejo za ženo. Toda vzlicitemu, dragi doktor ... saj priznate prostost srca, vidite ... in moje res ni več prosto.«

Usmiljeno se je nasmehnila, plast šminke se je zgubala v lahne, a natanko vidne gubice, in ko je vstala, se ga je doteknila z roko.

Miško se je ugriznil v srce. Srdito je pomeril Vero, ki pa se ni ozrla od nogavice, temuč pletla in štela zanke, pletla in štela zanke, dokler ni vstal in snel klobuka s stene.

Že je držal kljuko v roki, ko je planila k njemu, zazrla mu nekoliko plaho v oči in dahnila vanj: »Ubogi!«

Mišku so se orosile oči, a rekel ni nič.

Počakaj, si je dejal tiho, dve ali tri leta, dokler se temu dekliču ne odprejo oči, a takrat ti — nemara — zasijejo še lepše.

